בעזהשי"ת

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו (כה כא),

והמפרשים פי' (עיין רשב"ם ורד"ק) **לנכח אשתו בשביל אשתו**, ותמיה הוא, אמאי לא התפלל לצרכו אלא לצרכה, ועוד להלן בפרשה כתיב ותאמר אם כן למה זה אנכי (שם כב) ופירש"י למה זה אנכי מתאווה ומתפללת על הריון, ויש לתמוה וכי בשביל צער העיבור תוותר רבקה הצדיקת על העמדת דורות, גם יש להבין במה נחה דעתה מצערה כשהשיבו לה שני גוים בבטנך.

ונראה לבאר בהקדם דברי ההפלא"ה **בפנים יפות** (פ' נצבים) על הפסוק (דברים ד' יט), החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיו אתה וזרעך, כי אמרו ז"ל (ברכות ה' ע"א) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו', ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, והקושיא מפורסמת אם יום המיתה הוא העצה המעולה למה לא יזכיר לו מיד יום המיתה, אך הענין הוא כי המעלה הטובה להאדם הוא שידבק בתורת חיים כי אז בכל יום נתוסף לו חכמה ודעת ביתר שאת, ועי"ז כח היצה"ר מתמעט והולך (עי' קידושין ל' ע"א) ולא יצטרך ללחום עמו בכל עת, אבל אם יזכיר יום המיתה אינה מועלת אלא לפי שעה, כי בכל פעם מתגבר עליו יצרו מחדש וזה פי' הפסוק הנה נתתי לפניך שני דרכים לבטל כח היצה"ר, החיים והמות, החיים היינו לדבק בתורה שנקרא עץ חיים, והמות, שיזכיר לו יום המיתה, ואמר ע"ז ובחרת בחיים, למען תחי' אתה וזרעך היינו שיעמוד צדקתו לבני בנים, עכ"ד ודפח"ח.

והנה אף הנשים אשר בהם לא שייך לימוד התורה, אפשר להם לנצח היצה"ר בכח לימוד התורה, והוא עפימ"ש **ביערות דבש** (ח"א דרוש א') לבאר הגמרא (ברכות יז ע"א) נשים במאי זכיין, באקרויי בנייהו לבי כנישתא וכו', עיי"ש, דידוע כי זוכה הוא לשון נצחון כמו (ברכות יב) 'ולא זכיתי' שפי' ולא נצחתי, וזהו ביאור הגמרא, נשים במאי זכיין, היינו באיזה זכות היא יכולת לנצח את היצה"ר הא לא שייך בהן לימוד התורה, וע"ז תי' באקרויי בנייהו לבי כנישתא וכו', דזהו לימוד התורה שלהם, יעיי"ש.

ובזה נבוא לבאר פסוקי קודש בפרשתן, כי יצחק אבינו הי' מבקש עצה האיך להינצל מהיצה"ר, ובשלמא לעצמו הוה ליה העצה של לימוד התורה שהוא העצה המעולה, אבל לרבקה אשתו לא מצא עצה להינצל מהיצה"ר, כי אין לנשים זכות דלימוד התורה, אלא כשיש להן בנים שלומדים תורה, והיא מוליכם לבי כנישתא, ולרבקה לא הוה לה בנים עדיין, לכן התפלל יצחק **לנוכח אשתו**, שהתפלל רק עבורה שיהי' לה בנים וזכותא דלימוד התורה, וכשנתעברה שרה **ויתרוצצו הבנים בקרבה**, והיתה עוברת על פתחי ע"ז, ומפרכס לצאת, ותאמר א"כ **למה זה אנכי**, וכפירש"י למה הייתי מתאווה ומתפללת על ההריון, כי כל כוונתה היתה שיהי' לה זכותא דלימוד התורה כדי להינצל מה יצה"ר, ועכשיו ראתה כשעוברת על פתחי ע"ז שמפרכס לצאת, ע"כ תמהה למה זה אנכי, **ותלך לדרוש את ה'**, ופירש"י 'לבית מדרשו של שם שיגיד לה מה תהא בסופה', פירוש שהוא דורשת עצה של 'בית המדרש' דהיינו לימוד התורה, שבלא"ה 'מה תהא בסופה' אינה נשארת לה אלא העצה שתזכיר 'מה תהא בסופה' דהיינו יום המיתה, ועוד ע"י עצה זו של הזכרת יום המיתה 'מה תהא בסופה', כי עצה זו אינה מועיל רק לשעה, אבל אינה מתקיימת לעד ולדורות, לכן ותלך לדרוש את ה', לבקש עצת בית המדרש, ע"י בנים לומדי תורה, וע"ז אמר לה ה' שני גוים בבטנך, ואחד מהם יהי' יעקב איש תם יושב אהלים באהלי של תורה, ועי"ז נחה דעתה של רבקה אמינו, שתזכה לזכות של אקרויי בנייהו לבי כנישתא, ויתקיים לעד ולדורות.

❖ ❖ ❖

ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה בני כריח שדה אשר ברכו ה' (כז כז), ובגמרא איתא (תענית כט ע"ב) **כריח שדה אשר ברכו ה'** 'א"ר יהודה ברי' **דרב שמואל בר שילת משמי' דרה כריח שדה של תפוחים**, ובתוס' שם (ד"ה של תפוחים) כתבו, **יש אומרים תפוחים כריח של אתרוגים**, וצ"ב.

והנה רביה"ק זי"ע **בדברי יואל** בפרשתן (דף תרמו) כתב לפרש, על פי דברי המדרש (מד"ר אמור ל' ס"א) ולקחתם לכם ביום הראשון ר' אבא בר כהנא פתח (משלי ח') קחו מוסרי ואל כסף, קחו מוסרה של תורה ואל כסף וכו', והמדרש מסיים,א"ר אבא בר כהנא משכר לקיחה אתה למד שכר לקיחה, כתיב ולקחתם אגודת אזוב, והוא גרם לישראל לירש ביזת הים ביזת סיחון ועוג, לולב שעומד על האדם בכמה דמים, וכמה מצות תלוים בו, על אחת כמה כמה [שזכות המצוה גורמת לישראל שפע רב], לפיכך משה מזהיר את ישראל ולקחתם לכם ביום הראשון, עכ"ד המדרש. ולכאורה יש סתירה דברישא קאמר קחו מוסר ואל כסף, ומסיים בסיפא שמצות ד' מינים סגולתה להביא השפעת כסף, לפיכך משה מזהיר את ישראל וכו', וצ"ב.

ומבאר בהקדם מה שנשאל **הרשב"א ז"ל** (שו"ת ס' קנז) מפני מה תיקנו חז"ל לברך על נטילת לולב, ולא על לקיחת לולב, כלישנא דקרא 'ולקחתם' לכם, והשיב שאין קפידא בזה בכל המצות לברך כלישנא דקרא, אלא העיקר בברכה על שמירת הענין, עיי"ש. אמנם טעמא בעי כיון דאפשר בכך בודאי ראוי יותר לברך כלשון התורה.

ומפרש עפ"י מה דאיתא בגמרא ריש קידושין, האשה נקנית בכסף, דגמר קיחה קיחה משדה עפרון, כתיב החא כי יקח איש אשה, וכתיב התם נתתי כסף השדה קח ממני וכו', הרי דקים להו לחז"ל דבכל מקום שהזכיר הכתוב לקיחה ענינו בכסף דוקא, ובזה יובן מה שדרשו ז"ל בזכות ולקחתם אגודת אזוב זכו לביזת מצרים, דנרמז בלשון 'ולקחתם' שיזכו ישראל להשפעת הכסף, וק"ו ללולב שעומד על האדם בכמה דמים שאכו"כ שגורם להביא השפעת הכסף, ולפיכך משה מזהיר את ישראל 'ולקחתם' לכם ביום הראשון, שתהי' קיחה זו לכם ותזכו על ידה להשפעת כסף.

אמנם כדי שלא יעלה על לב האדם לכוין בעשייתה בשביל השגת הכסף, אולי לכך שינו חז"ל מטבע הברכה, ולא קבעו לברך על לקיחת לולב כלישנא דקרא, לרמוז שלא ישום האדם דעתו ולבו לשכר לקיחה שנאמרה במצוה זו, ובזה יבואר דברי המדרש הנ"ל, ולקחתם לכם ביום הראשון, קחו מוסר ואל כסף וכו', לפי שסגולת המצוה להביא השפעת הכסף, לפיכך אזהיר ברישא לבל יכוין האדם בקיומם בשביל השגת השכר, כי אם לעשותם בשביל לעשות רצונו ית"ש, ובזה יש לפרש, **ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'**, וכתבו התוס' כריח האתרוגים, שסגולת המצוה להשפיע השפעת העוה"ז מלבד מה שצפון לעוה"ב, וכן בירך יצחק אבינו את יעקב, **ויתן לך האלקים**, יתן ויחזיר ויתן, השפעת העוה"ז והעוה"ב בזכות שמירת תורה ומצות, עכ"ד הנחמדים, עיי"ש באריכות.

והנה אמרו ז"ל (קידושין ע' ע"א) **כל הנושא אשה לשום ממון הוויין לו בנים שאינן מהוגנים**, ולפי זה יש לפרש הכתוב בפרשתן, ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה', כי רבקה הצדיקת חששה בעצמה אולי היתה כוונתה בזיווגה עם יצחק בשביל ממון, כמ"ש (בראשית כד י') וילך וכל טוב אדוניו בידיו, וכן (שם כד לו) ויתן לו את כל אשר לו, וחששה אולי לכן כשהולכת אצל בית ע"ז מפרכס לצאת, כי בשביל שהיתה מחשבתה בשביל ממון, נעשה בבנים שאינן מהוגנים, לכן ותלך לדרוש את ה', אמנם, ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך וגו', ויעקב יהי' תמים בלי שום פגם, ורבקה אמינו נשאה כולו לשם שמים, ובזה נחה דעתה.

ולפי הנ"ל יש לרמז במה שנוהגין לומר הלשון בשעת **קידושין** 'הרי את **מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל**' דהנה בגמרא (קידושין ו' ע"א) איבעא הרבה לשונות אי הוה מקודשת, וקאמר, פשוט מיהא חדא, דתניא האומר לקוחתי הרי זה מקודשת שנאמר כי יקח איש אשה, ולכאורה באמת טעמא בעי למה אין אנו מקדשין בלשון לקיחה כלישנא דקרא כי יקח איש אשה, ולפי הנ"ל יש לומר שאם יקדשו בלשון לקיחה יהי' נראה שמקדש אשה לשום ממון, כי לשון לקיחה משמע השפעת כסף, לכן תיקנו חז"ל לקדש בלשון 'הרי את מקודשת לי', לרמז שאינה מקדש לשם ממון, אלא 'כדת משה וישראל' שעיקר תכלית הקידושין לקיים תורת משה ומצותיו יתברך.

ובזה יש לפרש מאמר החכם (משלי יח כב), **מצא אשה מצא טוב** וכתיב (קהלת ז' כח) **מוציא אני מר ממות את האשה**, כי 'מצא אשה' אז ממילא בא לאדם השפעת העוה"ז, כלשון הכתוב כי 'יקח' איש אשה, ולקיחה רומזת להשפעת הכסף כנ"ל, אמנם אם 'מוציא אני' שמכוין לקחת את האשה בשביל ממון, אזי 'מר ממות את האשה', אלא כוונתו יהי' לעשות רצונו יתברך שמו, וההשפעות טובות ממילא יבוא. והבן.